

Memòria de noia

Annie Ernaux

Traducció de Valèria Gaillard

Narratives

«Annie Ernaux és un trencaclosques amb peces que, llibre a llibre, encaixen per formar una de les obres principals de la nostra època.

Els seus lectors no s'equivoquen i ja es compten per centenars de milers. *Memòria de noia* és un miracle de dignitat, integritat i intel·ligència.» — Grégoire Leménager, *L'Observateur*

«En cos i ànima. Annie Ernaux recorda els estupors i les tremolors de la seva carn i de la seva ànima de noia.» — Sébastien Lapaque, *Le Figaro Littéraire*

«Ernaux, que ha construït un estil propi, escriu un tipus de llibre inclassificable, en podem dir novel·les, però són novel·les contemporànies, diferents, un tipus de gènere que ha esberlat els límits entre la ficció, la realitat i la memòria subjectiva.»

— Júlia Costa, *Llegir en cas d'incendi*

«Exploradora de l'ànima. L'autora construeix una gran obra artística i carnal, tenyida d'incertesa.» — Christine Ferniot, *Lire*

«L'escriptura d'Annie Ernaux és, ara, més que mai contemporània.

És l'ocasió de mesurar la importància de la seva obra i com ha influït la generació més jove, d'Edouard Louis a Virginie Despentes passant per Emmanuel Carrère o Didier Eribon.»

— Nelly Kaprièlian, *Les Inrockuptibles*

[Sobre *Els anys*] «Ernaux sap donar forma i expressar fets complexos, idees profundes i estats d'ànim intransferibles gràcies a una prosa desapassionada però vibrant, densa però neta i precisa.»

— Pere Antoni Pons, *Ara*

Memòria de noia

Narratives
120

Títol original: *Mémoire de fille*

© 2016 Éditions Gallimard

© 2020 Valèria Gaillard, per la traducció

© Archives privées d'Annie Ernaux (droits réservés),
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: setembre de 2020

ISBN: 978-84-18197-06-2

DL B 13779-2020

Imprès a Romanyà Valls SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Memòria de noia

Annie Ernaux

Traducció de Valèria Gaillard

Angle Editorial

I know it sounds absurd but please tell me who I am

SUPERTRAMP

Per cert, va dir ella. No m'avergonyeixo de res del que he fet. No ens hem d'avergonyir d'estimar i dir-ho.

No era veritat. La vergonya de la seva feblesa, de la seva carta, del seu amor, continuarien devorant-la, consumint-la fins al final de la seva vida.

Al capdavant, tampoc n'hi havia per a tant! No era tan dolorós per no poder-ho suportar en silenci, sense que es notés gens. Tot plegat, era experiència. Era saludable. Ara podria escriure un llibre, Roddy en seria un dels personatges, o bé es dedicaria seriosament a la música; o bé es mataria.

ROSAMOND LEHMANN,
Dusty Answer

Hi ha éssers que es veuen absorbits per la realitat dels altres, la seva manera de parlar, d'encreuar les cames, d'encendre una cigarreta. Enganxats en la presència dels altres. Un dia, més aviat una nit, es deixen arrossegar pel desig i la voluntat d'un únic Altre. Allò que pensaven ser s'esvaeix. Es dissolen i observen com el seu reflex actua, obeeix, endut pel curs desconegut de les coses. Sempre van darrere de la voluntat de l'Altre. Sempre els porta algun temps d'avantatge. No l'atrapen mai.

Ni submissió ni consentiment, tan sols l'esbalaiment del real que simplement fa que ens diguem «què em passa» o «m'està passant a mi», tret que no hi ha cap jo en aquesta circumstància, o ja no és el mateix. Només hi ha l'Altre, amo de la situació, dels gestos, del moment següent, que només ell coneix.

Després l'Altre se'n va, has deixat d'agradar-li, ja no et troba cap mena d'interès. T'abandona amb el real, per exemple unes calces brutes. Només s'ocupa del seu temps.

Et quedes sol amb el que ja és el teu costum, el d'obeir.
Sol en un temps sense amo.

D'altres ho aprofiten aleshores per envoltar-te, per precipitar-se en el teu buit, no els rebutges res, amb prou feines els notes. Esperes que l'Amo et faci l'honor de tocar-te almenys un cop. Ho fa, una nit, amb els plens poders que exerceix damunt teu i que tot el teu ésser ha suplicat. L'endemà ja no hi és. Tant se val, l'esperança de retrobar-lo s'ha convertit en la teva raó de viure, de vestir-te, de cultivar-te, d'aprovar els exàmens. Tornarà i seràs digne d'ell, encara més, el deixaràs bocabadat per la diferència en bellesa, coneixements, seguretat, respecte a l'ésser indistint que eres abans.

Tot ho fas per a l'Amo que has escollit en secret. Però, sense adonar-te'n, treballant per augmentar el teu propi valor, t'allunyes inexorablement d'ell. Mesures la dimensió de la teva bogeria, ja no el vols tornar a veure. Et promets oblidar-ho tot i no parlar-ne mai més amb ningú.

Era un estiu sense cap particularitat meteorològica, l'estiu del retorn del general De Gaulle, del nou franc i d'una nova República, de Pelé campió del món de futbol, de Charly Gaul guanyador del Tour de França i de la cançó de Dalida «Mon histoire c'est l'histoire d'un amour».

Un estiu immens com ho són tots fins als vint-i-cinc anys, abans d'escurçar-se en estiuets cada vegada més ràpids que es confonen en la memòria, deixant només subsistir els estius excepcionals de sequera i canícula.

L'estiu del 1958.

Com els estius precedents, una petita part del jovent, la més afortunada, va baixar amb els seus pares al sol de la Costa d'Atzur; una altra, la mateixa, però escolaritzada a l'institut o a Saint-Jean-Baptiste-de-La-Salle, es va embarcar cap a Dieppe per perfeccionar sis anys d'anglès balbucient, après en manuals sense practicar-lo. I una altra, que disposava de llargues vacances i pocs diners, integrada per alumnes d'institut, estudiants universitaris i mestres, va marxar per ocupar-se de nens en les colònies

instal·lades per tot el territori francès, en grans residències i fins en castells. Tant se val on anessin, les noies ficaven a la maleta un paquet de tovallolletes d'un sol ús preguntant-se, entre temoroses i desitjoses, si aquell seria l'estiu en què se n'anirien al llit amb un noi per primer cop.

Aquell estiu també va partir cap a Algèria un contingent de milers de soldats per restablir l'ordre, i la majoria era el primer cop que marxaven tan lluny de casa. Van escriure desenes de cartes en les quals explicaven la calor, el jebel, els duars, els àrabs analfabets que no parlaven francès després de cent anys d'ocupació. Van enviar fotos seves en shorts, riallers, amb els companys, en un paisatge sec i rocós. Semblaven boy scouts d'expedició, qualsevol diria que estaven de vacances. Les noies no els preguntaven res, com si les «incursions» i les «emboscades» relatades als diaris i a la ràdio no fessin referència a ells. A elles els semblava natural que complissin amb el seu deure de nois i que, segons els rumors, s'acontentessin amb una cabra lligada a un pal per satisfer les seves necessitats físiques.

Van venir de permís, van portar collarets, mans de Fàtima i una safata de coure, van tornar a marxar. Cantaven «Le jour où la quille viendra» («Els soldats per fi tornaran») amb una tonada de la cançó de Bécaud «Le jour où la

pluie viendra» («La pluja per fi tornarà»). Finalment van tornar a casa seva als quatre racons de França, obligats de fer-se nous companys que no havien anat als *bleds*, els vilatges algerians, ni parlaven dels *fellouzes* del FLN ni dels moros o *crouillats*, que eren verges de la guerra. Ells estaven desfasats, muts. No sabien si el que havien fet estava bé o malament, si n'havien de sentir orgull o vergonya.

No hi ha cap foto seva de l'estiu del 1958.

Ni tan sols una del seu aniversari, el dels seus divuit anys que va celebrar allà, en les colònies —la més jove de tots els monitors i monitores—, el seu aniversari que va caure en un dia de descans, de manera que a la tarda va poder anar a la ciutat a comprar unes ampolles d'escumós, melindros i uns Chamonix farcits de melmelada de taronja, però tan sols un grapat de companys van passar per la seva habitació a beure i picar alguna cosa abans d'esfumarse —potser ja era algú a evitar, o només poc interessant perquè no havia dut ni discos ni tocadiscos a les colònies.

De tots els que van tractar amb ella aquell estiu del 1958 a les colònies d'S, al departament de l'Orne, ¿hi ha algú que es recordi d'ella, d'aquesta noia? Segurament ningú.

L'han oblidat com s'han oblidat els uns dels altres, tots dispersats a finals de setembre, de tornada als seus instituts, la seva Escola Normal de mestres, d'infermeres, el seu centre d'educació esportiva, o obligats a reintegrar-se al contingent a Algèria. La majoria satisfets d'haver passat unes vacances pecuniàriament i moralment rendibles ocupant-se de nens. Però ella, oblidada segurament més ràpid que els altres, com una anomalia, un afront al sentit comú, un desordre —una cosa risible que seria absurd conservar a la memòria. Absent dels seus records de l'estiu del 58, potser reduïts avui a siluetes borroses en llocs vagues, a aquest *Combat de nègres dans une cave pendant la nuit*¹ que constituïa, amb *Relâche*, la seva broma preferida.

Desapareguda, doncs, de la consciència dels altres, de totes aquestes consciències imbricades en aquest indret precís del departament de l'Orne, en aquest estiu precís, aquests altres que avaluaven els actes, els comportaments, la seducció dels cossos, del seu cos. Que la jutjaven i la rebutjaven, arronsaven les espatlles o alçaven els ulls al cel només de sentir el seu nom, a propòsit del qual un d'ells presumia d'haver trobat el joc de paraules «Annie, cordills quin cos!» (per la cantant Annie Cordy, ha!, ha!, ha!) Definitivament oblidada pels altres, dissolts en la societat francesa o en un altre lloc del món, casats, divor-

---

1. Fa referència al quadre *Combat de negres en un túnel* (1884), d'Alphonse Allais. A continuació, cita l'obra *Descans*, d'Erik Satie. [Totes les notes són de la traductora.]

ciats, solitaris, avis jubilats de cabells grisos o tenyits. Irreconeixibles.

Jo també he volgut oblidar aquesta noia. Oblidar-la de debò, és a dir, no tenir ganes d'escriure sobre ella. No pensar que he d'escriure sobre ella, sobre el seu desig, la seva bogeria, la seva estupidesa i el seu orgull, la seva fam i la seva sang aturada. Mai ho he aconseguit.

Constantment frases i més frases en el meu diari, al·lusions a la «noia d'S», «la noia del 58». Fa vint anys que escric «58» en els meus projectes de llibres. És el text que sempre manca. Sempre posposat. El forat inqualificable.

Mai no he anat més enllà d'unes quantes pàgines, tret d'una vegada, un any en què el calendari corresponia dia per dia al de 1958. El dissabte 16 d'agost del 2003 vaig començar a escriure: «Dissabte, 16 d'agost de 1958. Vaig comprar uns texans per 5.000 francs a la Marie-Claude, que els havia aconseguit a Chez Elda, a Rouen, per 10.000, i un jersei sense mànigues blau i blanc amb ratlles horitzontals. És el darrer cop que tinc el meu cos». Vaig continuar escrivint cada dia, ràpidament, intentant fer coincidir exactament la data del dia en què escrivia amb la del mateix dia del 1958, del qual anotava en desordre tots els detalls que ressorgien. Era com si aquesta escriptura-aniversari quotidiana, ininterrompuda, aconseguís abolir l'interval dels

quaranta-cinc anys, com si, a causa d'aquell «dia a dia» de les dates, l'escriptura em donés un accés tan simple i directe a aquell estiu com quan passes d'una habitació a una altra.

Aviat em vaig quedar endarrerida respecte als fets en la meua escriptura, a causa de les ramificacions incessants que el flux d'imatges, paraules, feia proliferar. No aconseguia contenir el temps de l'estiu del 58 en l'agenda del 2003, em desbordava constantment. Com més avançava, més m'adonava que no estava escrivint de debò. Veia que aquelles pàgines d'inventari haurien de passar a un altre estat, però no sabia quin. Tampoc ho buscava. Em quedava, en el fons, en el simple plaer de desempolsar records. Rebutjava el dolor de la forma. Vaig deixar-ho córrer al cap de cinquanta pàgines.

Han passat més de deu anys, onze estius més que eleven a cinquanta-cinc anys l'interval escolat des del 1958, amb guerres, revolucions, explosions de centrals nuclears, tot de coses que ja han caigut en l'oblit.

El temps davant meu s'escurça. Per força ha d'haver-hi un darrer llibre, com hi ha un darrer amant, una darrera primavera, però cap senyal per saber-ho. El pensament que podria morir sense haver escrit sobre la que ben aviat vaig anomenar «la noia del 58» m'obsessiona. Un dia ja no hi haurà ningú per recordar-la. El que va viure aquesta noia, i cap altra, romandrà inexplicat, viscut per no res.

Cap altre projecte d'escriptura no em sembla, no ja lluminós, ni nou, i encara menys afortunat, sinó vital, capaç

de fer-me viure per damunt del temps. Tan sols «aprofitar el que ens queda de vida» em sembla una perspectiva insostenible, perquè cada instant sense un projecte d'escriptura s'assembla al darrer.

El fet de ser l'única que recorda, n'estic convençuda, em fascina. Com si em donés un poder sobirà. Una superioritat definitiva sobre ells, els altres de l'estiu del 58, que he rebut en llegat per la vergonya dels meus desitjos, dels meus somnis desassenyats pels carrers de Rouen, de la sang aturada als divuit anys com la d'una vella. La gran memòria de la vergonya, més minuciosa, més intractable que qualsevol altra. Aquesta memòria que és, en definitiva, el do especial de la vergonya.

Tot el que precedeix, me n'adono, té la finalitat d'apartar el que em reté i m'impedeix, com en un malson, progressar. Una manera de neutralitzar la violència del principi, del salt que em dispo a efectuar per anar a cercar la noia del 58, ella i els altres, ressituar-los a tots en aquell estiu que avui és un any més llunyà que aleshores el del 1914.

Miro la foto de carnet en blanc i negre enganxada a l'interior de la llibreta escolar del pensionat Saint-Michel d'Yvetot, curs de batxillerat, *Secció Clàssica C. Veig*, retratat de tres quarts, un rostre d'oval regular, nas recte, pò-

mults discrets, gran front sobre el qual —segurament per reduir-ne l'altura— cau a un costat un serrell arrissat i a l'altre un ble en forma de rínxol. La resta de cabells, d'un castany intens, està recollit en un monyo alt. Els llavis esbossen un somriure que es pot qualificar de dolç, o trist, o ambdues coses. Un jersei fosc, amb coll oficial i mànigues raglan, dona un efecte auster i llis de sotana. En conjunt, una noia bufona mal pentinada, que desprèn una impressió de dolçor, o d'indolència, a qui avui posarien més que els seus disset anys.

Com més observo la noia de la foto, més em sembla que és ella qui em mira. Aquesta noia, soc jo? Jo soc ella? Perquè jo sigui ella, caldria que

jo sigui capaç de resoldre un problema de física i una equació de segon grau

llegeixi la novel·la completa inserida en les pàgines de *Les Bonnes soirées* cada setmana

somniï a poder anar finalment a una «surprise party»

sigui favorable que Algèria continuï sent francesa

senti els ulls grisos de la meva mare seguir-me per tot arreu

no hagi llegit Beauvoir ni Proust ni Virginia Woolf ni etc.
em digui Annie Duchesne.

Per descomptat, no hauria de saber res del futur, d'aquell estiu del 58. De cop, hauria d'estar amnèsica de la història de la meva vida i de la del món.

La noia de la foto no soc jo, però tampoc és una ficció. No hi ha ningú al món sobre qui jo disposi d'uns coneixements tan estesos, inesgotables, que em permeten dir, per exemple, que

per fer-se la foto de carnet ha anat al fotògraf de la plaça de l'Ajuntament amb aquella companya tan alta, l'Odile, una tarda de les vacances de febrer

els rínxols sobre el front es deuen als bigudins que es posa a la nit i la dolçor de la seva mirada prové de la seva miopia —s'ha tret les ulleres de vidres gruixuts

a la cantonada esquerra del llavi té una cicatriu en forma d'urpa —invisible a la foto— conseqüència d'una caiguda sobre un casc d'ampolla als tres anys

el seu jersei prové del majorista en merceria Delhoume, de Fécamp, que abasteix la botiga materna de mitjons, material escolar, colònia, etc. El seu representant desplega dos cops l'any sobre una taula del bar les mostres que duu a les maletes, un venedor gras, vestit amb americana i corbata, que la va importunar un dia, quan li va assenyalar que es deia com la cantant de moda, la que canta «La fille du cow-boy», Annie Cordy.

I podria continuar fins a l'infinit.

No hi ha ningú altre, doncs, que saturi tant, per dir-ho així, la meva memòria. I no tinc cap altra memòria que la seva per representar-me el món dels anys cinquanta, els homes en caçadora i boina, la tracció davantera, «Étoile des neiges», el crim del mossèn d'Uruffe, Fausto Coppi i l'orquestra de Claude Luter —per veure la gent i les coses en la certificació de la seva realitat primera. La noia

de la foto és una desconeguda que m'ha llegat la seva memòria.

Tanmateix no puc dir que no hi tinc res a veure, amb ella, o més aviat amb aquella en qui es convertirà l'estiu següent, tal com testimonia la violència del trasbals que m'ha envaït llegint *El bell estiu*, de Pavese, i *Dusty Answer*, de Rosamond Lehmann, veient pel·lícules que m'ha calgut anotar en una llista abans de començar a escriure:

Wanda, En cas de desgràcia, Sue perdue dans Manhattan, La fille à la valise i Después de Lucía, que acabo de veure la setmana passada.

Cada vegada és com si la noia de la pantalla m'abduís, em convertís en ella, no en la dona que soc avui, sinó en la noia de l'estiu del 58. És ella que m'absorbeix, suspèn el meu alè, em dona la impressió fugaç de no existir fora de la pantalla.

Aquesta noia del 1958, que a cinquanta anys de distància és capaç de sorgir i provocar una desfeta interior, té, doncs, una presència amagada, irreductible en mi. Si el real és allò que actua, que produeix efectes, segons la definició del diccionari, aquesta noia no soc jo, però és real en mi. Una mena de *presència real*.

En aquestes circumstàncies, ¿he de fondre la noia del 58 i la dona del 2014 en un «jo»? O, el que em sembla, potser no el més just —avaluació subjectiva— però sí el més

arriscat, dissociar la primera de la segona mitjançant l'ús de l'«ella» i del «jo», per anar al més lluny possible en l'exposició dels fets i dels actes. I tan cruelment com sigui possible, a la manera d'aquells que sentim parlar de nosaltres darrere d'una porta dient «ella» o «ell», i en aquell moment tenim la impressió de morir.

Fins i tot sense foto la veig, l'Annie Duchesne, quan arriba a S amb el tren de Rouen a primera hora de la tarda, el 14 d'agost. Duu els cabells recollits en un monyo vertical a la part posterior del cap. Porta unes ulleres de miop que li empetteixen els ulls, però sense les quals es mou en la boira. Va vestida amb un tres quarts blau marí —el seu abric de loden beix de fa dos anys escurçat i tenyit—, una faldilla recta de tweed atofat —retallada també d'una altra— i un jersei mariner amb ratlles. A la mà duu una maleta grisa —nova de fa sis anys, comprada per anar de viatge a Lourdes amb el seu pare i que després mai més han fet servir— i una bossa de plàstic blau i blanc en forma de cub, comprada la setmana anterior al mercat d'Yvetot.

La pluja que ha estat colpejant els vidres del compartiment durant tot el trajecte ha parat. Fa sol. Té molta calor en el seu tres quarts de loden, la seva gruixuda faldilla d'hivern. Veig una provinciana de classe mitjana, alta i robusta, d'aparença estudiada, vestida en l'estil «fet a mà», a base de teixits sòlids i aparatosos.

Al costat veig la silueta més menuda, quadrada, d'una

dona en la cinquantena, que «fa patxoca», vestit cenyit, cabells pèl-rojos amb permanent, un cap amb aire autòritari. Veig la meua mare, el seu posat, barreja d'ansietat, de sospita, d'insatisfacció, el seu posat habitual de mare que «està a l'aguait».

Sé el que sent aquesta noia en aquest moment precís, conec el seu desig, l'únic que l'habita: que la seva mare toqui el dos i que agafi el tren en sentit invers. Vessa rancúnia i vergonya només de pensar que la vegin flanquejada per ella —que, amb el pretext d'un transbord a Rouen, no ha volgut deixar-la viatjar sola—, que la vegin conduïda a les colònies com una nena petita quan aviat, en quinze dies, farà divuit anys i l'han contractat com a monitora.

La veig, no l'escolto. No existeix cap enregistrament de la meua veu del 1958 i la memòria transcriu en forma muda les paraules que hem pronunciat nosaltres mateixos. Impossibile dir si encara conservava les entonacions arrossegades típiques dels normands, aquest accent del qual tanmateix creia que m'havia desfet en comparació amb els meus avantpassats.

¿Què puc dir d'aquesta noia, just abans que el conductor de les colònies pari el cotxe davant de l'estació, que ella s'hi precipiti després de fer un petó fugaç a la seva mare per prevenir la seva voluntat manifesta de pujar-hi al seu costat, deixant-la desorientada a la vorera, amb el desconsol dibuixat al seu rostre desmaquillat pel viatge? Això li importa un rave, i tampoc es preocuparà gaire més quan

s'assabenti després que la mare ha hagut de dormir en un hotel a Caen perquè no hi havia cap enllaç al vespre amb Rouen, pensant que s'ho havia ben merescut, que l'hauria d'haver deixat anar sola a S.

¿Què es pot dir d'ella, doncs, que la restitueixi, tal com ha existit aquí, en aquesta tarda d'agost sota el cel canviant de l'Orne, ignorant el que quedarà per sempre més darrere seu tres dies després, just en aquest moment sense espessor, esvaït des de fa més de cinquanta anys?

¿Quines coses que no puguin, tanmateix, ser considerades com una explicació —o no només— del que passarà —segurament no s'haurien produït si ella no s'hagués tret les ulleres, no hagués alliberat els seus cabells del monyo, deixant-los surar damunt les espatlles, gestos tanmateix previsibles lluny de la mirada materna?

Em ve de forma espontània: Tot en ella és desig i orgull. I: Ella espera viure una història d'amor.

Tinc ganes d'aturar-me aquí, com si no calgués dir res més, que sigui això tot el que cal saber per a la continuació. És una il·lusió novel·lesca, una bona definició per a una heroïna de ficció. Cal continuar, definir el terreny —social, familiar i sexual— on s'expandeixen en aquest moment el seu desig i el seu orgull, la seva espera, buscar les raons de l'orgull i les causes dels seus somnis.